

tilknytning til universitetet kun interessant, fordi de er skabere af den genre, som analyseres. Dette blot som eksempel.

Taget på sine egne præmisser er der ikke meget at komme efter i denne bog. Dens snævre afgrænsning har muliggjort en dybtgående analyse, der så til gengæld har begrænset perspektivet. Her er tale om et valg, der er gjort og gennemført konsekvent. Forlaget og forfatteren har også gjort et godt stykke arbejde med bogen, der er forbilledlig fri for fejl.

Claus Møller Jørgensen

Bente Scavenius (red.): *Guldalderens verden. 20 historier fra nær og fjern.* (Gyldendal, 1996). 199 s.

Guldalderen virkede både stormfuld i sin kategoriske kritik af oplysningen og følsom på en måde, der rakte ud over den banale sanselighed. Det får man delvis bekræftet i den anden bog, som er udgivet i anledning af *Golden Days in Copenhagen*.

I 1994 kunne man i *Guldalderhistorier. 20 nærbilleder af perioden 1800-1850* kredse omkring disse momenter via et næsten uendeligt antal perspektiver – 20 i alt. Bevægelsen var lige så opbyggelig og harmonisk i sin form, som man umiddelbart kunne forestille sig, at Guldalderen var det. Naturligt gik turen via tid og sted for Guldalderen, over åndsliv, historie, geografi og natur, til forskellige sider af menneskelivet. Tilmed var det yppige billedmateriale valgt i overensstemmelse med teksterens linie.

Uden at det oprindeligt var tanken, er perspektivet nu udvidet med 20 nye indgange, for »i kalejdoskopisk form at vise tidens mangfoldighed«. Og denne nye sofabog er mindst lige så indbydende som sin forgænger. Det er den samme type populære fortællinger af tvær-

videnskabeligt tilsnit, skrevet i et letflydende sprog. Skribenternes erfaring lader sig ikke fornægte. Og endnu engang ledsages teksterne af Eckersberg, Lundbye, Købke, Skovgaard, Frølich m.fl. Alligevel fremstår »2'eren« vanen tro knapt så vellykket. Af gode grunde kan den ikke helt følge samme skema som den første bog. Derved er det blevet lidt af en blandet landhandel, man her præsenteres for, også selv om hensigten ikke har været at give et helhedsbillede af perioden.

Blandingsforholdet er nærmest to dele form og en del indhold. Således understøttes flere af teksterne alene af referencer til kendte personer og begivenheder i perioden, hvilket er med til at vende blikket væk fra det egentlige, nemlig Guldalderen. Slægtskabet mellem teksterne spores kun i det tidsrum, der undersøges. Her tjener billederne til tider som eneste bindemiddel. Ydermere baseres dele af bogen, som sædvanlig fristes man til at sige, af afstøbninger af de slidte travere om Guldalderen, som den dynamiske hjemme-ude-hjemkliché, som Hans Hertel og Bente Scavenius også indleder bogen med, eller fremhævelsen af den symbolske enhed, der nostalgisk forener mennesket med naturen.

Retter man blikket mod de enkelte kapitler for at undersøge Guldalderen, dukker der nu flere perler op, som bestemt gør bogen læseværdig. Det er således en fornøjelse at tage med Klaus P. Mortensen på havevandring i Søndermarken og Frederiksberg Have. I selskab med Oehlenschläger beretter Klaus P. Mortensen om mødet med den nye naturlige engelske havestil, der nok er »et udtryk for det nye selvbevidste, borgerlige individ og dets ubegrænsede, åndelige potentiale. Men haverummet tjener samtidig til at skjule, at der er grænser for individets faktiske, jordiske udfoldelsesmuligheder« (s. 57). Med

sikkerhed i sin håndtering af romantikkens naturlyrik fremstiller Klaus P. Mortensen det æstetiske i tidens haver ikke blot som modsætning til den franske geometri, men også som udtryk for individets voksende selvbevidsthed. Spørgsmålet bliver så, om oplevelsen af naturhaven var et symbolsk formsprog for individets uvejsomme overgang fra splittelse til erkendelse. Man kunne også tolke det som en allegori på menneskets forlegenhed over for den tidløse natur. Men lad nu det være.

Ligeledes formår Erik Aschengreen på sine 8 sider om Bournonville at synliggøre noget af den kraft, der lå gemt under Guldalderens emaljeagtige overflade. Ganske vist gælder det i al sin enkelthed om at nyde de lyriske kvaliteter i Bournonvilles balletter uden at bore i deres tilblivelse. Men efter at man har læst Aschengreens beretning om den spanske dans' entré i hovedstaden i 1830'erne og 1840'erne og om fascinationen af det sensuelle i balletten, får man også øje på Bournonvilles klarsyn. Gennem læsningen støder man på de kampe, det har givet på og uden for scenen i kølvandet på succesen, eller på, hvad der skulle til for at bringe hele dette værk frem.

Samme sans for indhold findes i Thorkild Kjærgaards »Det disciplinerede land« om landskabet, i Villads Villadsens »Nympheion« om Theophilus Hansens observatoriebygning i Athen, i Ole Nørlyngs »Champagnegaloppen« om H.C. Lumbye og i Marianne Saabyes »Kunstnerne ved Skarritsø« om kunstnerne Lundbye, Skovgaard og Frøhlich.

Den tværfaglige indgangsvinkel kan med andre ord være med til at afdække de særegne træk, som den spekulative Guldalder gemte på under bylivets harmoni og den landlige idyl. Og nogle af de annoncerede krydsfelter mellem guldalderhistorierne dukker da også op under læsningen. Men fremstillingerne

kan altså også let falde tilbage til en form, der virker mere romantisk end romantikken selv.

Trods forbeholdene er der dog tale om en god portion læsefrugter, der med det flotte billedmateriale let glider ned.

Carsten Madsen

Ruth Andersen: *Den rapmandede muse. Ti års danmarkshistorie i skillingsviser fra Matthias Seests bogtrykkeri.* (Odense Universitetsforlag, 1995). 560 s., 350 kr.

De mere end 550 sider udgør en omhyggeligt researchet bog om de nyhedsviser i perioden 1800 til 1810, der blev produceret på Matthias Seests bogtrykkeri. Det var et af de få trykkerier, som i perioden udelukkende baserede sin indtjening på visetrykning og -salg. Omdrejningspunktet i bogen er det København, som viserne omhandlede. Ruth Andersens ambition har været at fremstille den virkelighed, som viserne iscenesatte. Tilsammen danner de et billede af stemninger, tanker og fordomme, der appellerede til samvittigheden hos visse dele af befolkningen.

I viserne, der primært rettede sig mod hovedstadens underklasse, blev emner lanceret, som på en eller anden måde kunne vække folks opmærksomhed, og som derfor også blev tilpasset et kommercielt marked. Foruden et klart krav om aktualitet i fortrukne temaer som mord, selvmord, vold, kriminalitet, forførelse og krig – alt dette bliver læseren vidner til i bogen – gjaldt det om at kunne levere en god (sensationel) historie. Også datidens kioskbasere skulle gerne vække en følelsesladet stemning hos læserne. Læseren skulle lide med offeret og foragte synderen. Som følge deraf var viserne præget af en åbenlys moraliseren. Cand.theol. Johan Christian Brestrup (1777-1807), som var en af hovedleverandørerne af nyheds- og lej-